

СТАНОВИЩЕ

За ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА: „ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ – ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И МЕДИЙНИ КОНФЛИКТИ“

Докторант: Ивелина Георгиева Георгиева, СУ „Св. Кл. Охридски“, Факултет по журналистика и масова комуникация, Катедра „История и теория на журналистиката“

Научен ръководител: проф. д-р Луливера Кръстева

Професионално направление: 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ

(МЕДИИ И КОМУНИКАЦИИ – ВЪТРЕШНА ПОЛИТИКА И МЕДИИ)

От

Проф д-р Татяна Коцева , член на НЖ, определено със Заповед РД-38-300/27.6.2022 г. на Ректора на СУ“ Св. Кл. Охридски“ проф. А. Герджиков

1. Биографични данни за докторантката.

Ивелина Георгиева е била редовна докторантка (2017-2020 г.) в СУ „Св. Кл. Охридски“, Факултет по журналистика и масова комуникация, катедра „История и теория на журналистиката“. Завършила е бакалавърска степен по специалност „Масови комуникации“ в НБУ през 2007 г. и магистърска степен по „Връзки с обществеността“ в СУ „Св. Кл. Охридски“ през 2012 г. Има дългогодишен опит като репортер в медии като Военен Телевизионен Канал, Видео – информационен сайт „Infobiro.bg“, Новинарски-информационен сайт iNews.bg, отразявайки работата на основни институции като МС, НС, Президентство, съдебна система. Съществена част от професионалния ѝ опит заема онлайн платформата Муfamily.bg, на която тя е основател и редактор, както и управлението на фирма в областта на рекламния и медийния сектор.

2. Необходими документи за публичната защита и общи характеристики на докторската дисертация

Докторантката представя необходимите документи: дисертация, автореферат, три публикации, публикувани в: два научни сборника на докторанти на СУ и на ИИНЧ-БАН и една на английски език от конференция на СУ, както и професионална биография. Допълнително е приложен и списък с участия с доклади по темата на дисертацията – 1 на международна конференция, един – на национална и 4 – на факултетни семинари. Авторефератът и трите публикации представят основните автори приноси относно теоретичния аспект на темата за демографското развитие, както и основните емпирични резултати, произтичащи от проведените изследвания.

Дисертационният труд е в обем от 367 страници и се състои от: увод, три глави, заключение, библиография и 5 приложения. Библиографията включва 335 източника, от които 31 нормативни документи, 117 на кирилица, 37 на латиница и 150 медийни публикации. Емпиричният материал се основава на извадка от общо 1297 медийни публикации, 297 правителствени решения и 103 дълбочинни интервюта.

3. Оценка на основните резултати и на изследователските приноси в докторската дисертация.

Първа глава „Теоретични аспекти на демографското развитие“ е методологична и представя основни концепции за демографското развитие на България, влиянието на глобализацията върху демографското развитие, спецификата на демографските процеси в национален контекст, както и причините за демографската криза. Главата има обзорен характер и цели да обхване многообразието от гледни точки и визии за демографската ситуация в България. Добро впечатление прави и коректното цитиране на литературата /с малки изключения примерно цитира се Маслоу не чрез оригиналните му преведени на български книги, а чрез друг автор – с.25-26/. Добро впечатление прави доброто познаване от докторантката на огромен масив от литература по темата /българска и чуждестранна/ и опита ѝ да представи разнопосочни гледни точки. От една страна, докторантката представя мненията на част от експертите, които „прогнозират“ демографски апокалипсис и катастрофа, от друга страна са представени мненията на експерти, които смятат, че демографското развитие на България се вписва в демографската картина на развития свят. Различен е и акцентът в представянето на основните демографски проблеми в двете визии – при апокалиптиците – това е ниската раждаемост и застаряването на населението, при умерените експерти – това е „емиграцията, качествено образование и професионалната реализация“ /с.59/. Добре е систематизиран и масива от данни и интерпретации за демографската криза в т. 5 – като комплекс от различни влияния – икономически, социални, в т.ч. нарастване на неравенствата, ценностни промени и политически решения.

Втора глава е посветена на демографската политика и управленското въздействие по отношение на демографските процеси. Направен е анализ на законодателната и нормативната рамка (проучени са 31 нормативни документа и 297 правителствени решения за 4 години 2017 - 2020 г) с акцент върху Актуализираната стратегия за демографско развитие на България до 2030 г. Поради комплексността на демографската проблематика са коментирани нормативни документи и секторни политики като акцентът е поставен върху социалната и семейната политики. Докторантката споделя становището за демографската политика като въздействия върху количествената и качествената страна на населението, както и разглежда широкия спектър от политики в областта на заетостта, доходите, отпуските за родители, равенството между половете и пр. Специално внимание е отделено и на миграционната политика. Предимство на анализа е критиката към формализма, залегнал в отчитането на правителствени програми и мерки, както и недостатъчното внимание от страна на политиките към търсенето на ефективни пътища за решаване на демографската криза. Конкретно, на критичен прицел е подложено бездействието на политическото управление 2017-2020, когато дори е назначен вицепремиер с ресор демографската политика.

В трета глава е представено медийното покритие на демографската проблематика чрез провеждане на собствено емпирично проучване, което е основано на контент-анализ на медийно съдържание във вестник „24 часа“ и 24chasa.bg и на новинарския сайт dnevnik.bg за периода 2017 – 2019, общо 1297 медийни публикации. Допълнително, са анализирани и публикации по темата във водещи медии като „Дойче веле“, „БТВ новините“, „Труд“, „Монитор“ и др., както и в специализирани издания за жени и родители като „Майко мила“, „Жената днес“, „Аз-жената“, „Мама 24“, „Edna.bg“ и „Woman.bg“. Определно, това е

главата с приносни моменти в областта на медийното покритие на демографската тематика. Открити са както общи черти на медийното отразяване – в две различни по ориентации медии, така и различията между тях. Тук бих открила като важен резултата на медийния анализ извода за преобладаващото политическо говорене по демографската тема с позитивна конотация за сметка на по-слабото присъствие на експертните позиции /с.272-273/. Интересни са и част от изводите от проведеното изследване относно репродуктивните нагласи с 103 дълбочинни интервюта. Чрез техния анализ е направен опит да се изведат конфликтните полета между граждани, институции и медии.

Критични коментари:

1. В контекста на критиката към формализма при отчитането на мерките по Стратегията за демографско развитие следва да се има предвид, че Стратегията е политически документ, който дава общата философия, визия и насоки за развитие на демографските процеси, а не конкретните мерки, които залягат в Плановите за действие.
2. По повод критиката за основната цел – забавяне темповете на намаление на населението - се предлага да се замести с „оптимистична“ визия за увеличаване на населението. На какво почива подобно предложение, не е ясно. Стратегията е дело на специалисти-експерти в демографията и в други науки, изведените тенденции и прогнози почиват на познаването на точните данни и тенденции, а не на спекулации с политическа, сензационна, вкл. търговска и пр. цели с демографските данни. За допълнително сведение, изготвянето на демографската стратегия е консултирано от международни експерти по демография. В този смисъл и критиката към анализите на БАН във връзка с актуализирането на Стратегията и привеждането на „критика“ от страна на самозвани „специалисти“ в демографията, също е лишено от каквито и да е научни аргументи. Защото има експерти, които са доказали експертността си с научни публикации, публикувани в авторитетни издания, в т.ч. международни, има и „експерти“, обслужващи определени партийни и пр. интереси. В този смисъл, когато се критикува политическото бездействие по отношение на демографската политика и медийният комфорт, критиката би била по-аргументирана, ако се конкретизира към политическата ситуация 2017-2020 – управляващата коалиция ГЕРБ и националистичните партии НФСБ и ВМРО и техните позиции за демографския проблем.
3. Демографията е точна наука, тя извежда своите коефициенти, трендове, структури и пр. на основата на строг математико-статистически апарат. В този смисъл, говоренето по демографски теми не означава да се „гледат“ цифри, но и да се знае какво стоят зад тях, как се произвеждат и пр. В този смисъл, за да се интерпретират цифри, динамични редове от неспециалисти, вкл. и журналисти, се изисква демографска култура. Така, към комплексността от причини/фактори за демографската криза от икономическо, ценностно, политическо и пр. естество, задължително трябва да се прибавят собствено демографските причини, свързани със структурите на населението, възрастово-половата пирамида и пр. Два примера: няма как рязко да се вдигне раждаемостта с ТКП над 2.1 среден брой деца, тъй като този коефициент се изчислява на база брой фертилен континент в страната. Когато този континент се е свил многократно през последните 30 години заради активна емиграция на млади хора, няма как ТКП да расте, дори и да се увеличи раждането на

втори и трети деца. Втори пример с високата смъртност. Тя се увеличава, когато възрастовата структура на населението остарява. Дори и да се подобри качеството на медицинското обслужване, дори и хората да имат по-здравословни навици, брутният коефициент на смъртност отчита възрастова структура на населението. Подобна е ситуацията в Германия, Италия, Испания, които имат високи коефициенти на смъртност поради застаряващо население, въпреки по-качественото медицинско обслужване. Демографията е точна наука, но с нейните цифри може да се злоупотребява и да се ползват за различни политически цели.

4. Неточности в отделни термини и понятия: 1, 4 промила /с.41 и на др. стр/ - това не са промили, а среден брой деца – това е Тотален Коефициент за Плодовитост /ТКП/; 103 дълбочинни интервюта, по приложените въпроси и анализи, това е по-скоро количествен метод и наподобява анкета, а дълбочинното интервю се отнася към качествените методи и анализът е качествен – на теми, ключови думи, наративи и пр.; към методологията е заявено, че ще се прави вторичен анализ на статистически и социологически данни /с.12/, но такъв липсва. Вторичният анализ означава да се работи със самите данни, а не с готови интерпретации на данни. Необяснимо е и изключването на етническата тема от публичното говорене по демографския проблем с аргумента, че „съществуват много изследвания по темата“ /с.13/, тъй като това е преобладаващата призма, чрез която се третира демографския проблем в политическата визия по темата 2017-2020 г.
5. Не става ясно какво докторантката разбира под „институционален“, „медийен конфликт“ и „демографски конфликт“. Те се разбират като пасивност, мълчание по демографската тема, недостиг на нормативната уредба, социална стратификация, срыв в образованието, несъстояла се здравна реформа и пр. – все явления, описващи състояния, но без референции към понятието „конфликт“.

Посочените критични бележки не омаловажават стойността на дисертационния труд в областта на медийния анализ на демографската тема в България.

Заключение:

Представеният дисертационен труд „ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ – ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И МЕДИЙНИ КОНФЛИКТИ“ е оригинално и интересно проучване на демографското развитие в България с акцент върху медийното отразяване на демографските теми. Ще гласувам за присъждането на ОНС „доктор“ на Ивелина Георгиева в професионално направление: 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ.

Проф. д-р Татяна Коцева

16.08.2022 г.